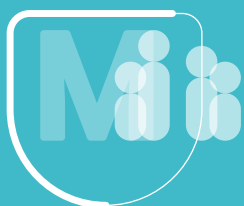
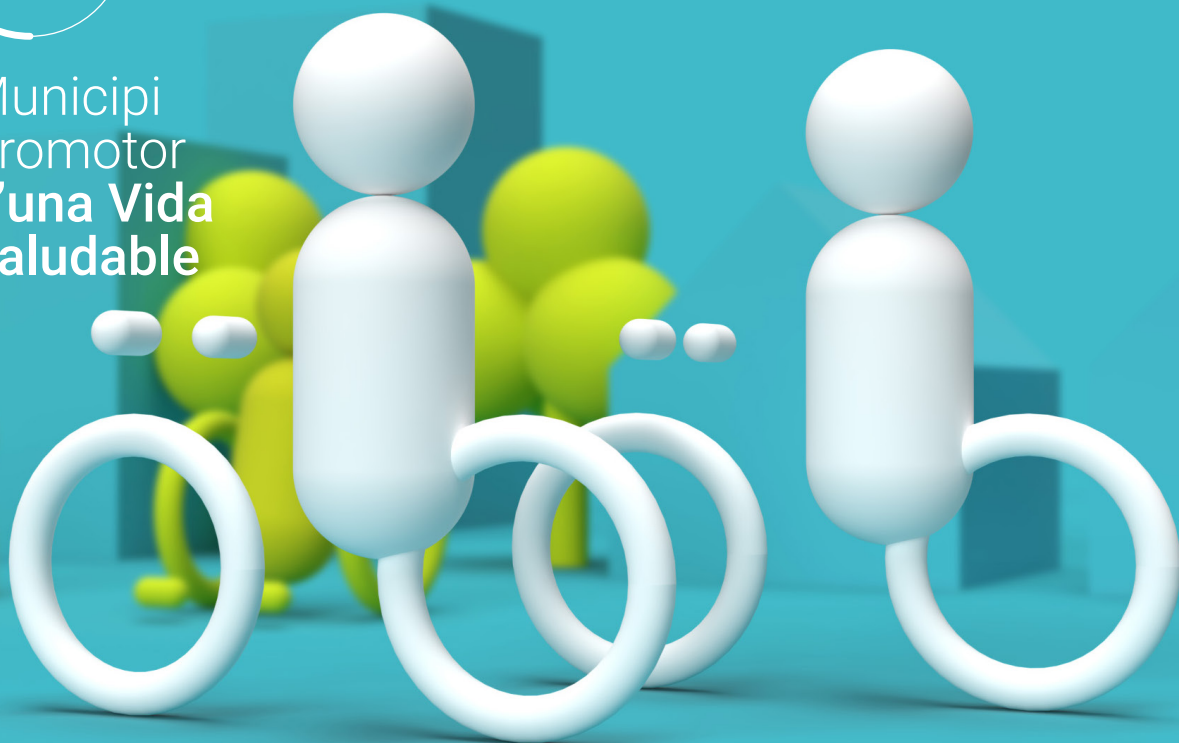

Municipis saludables de les Illes Balears

Document oficial del programa

Municipi
Promotor
d'una Vida
Saludable

Conselleria de Salut
Direcció General de Salut Pública

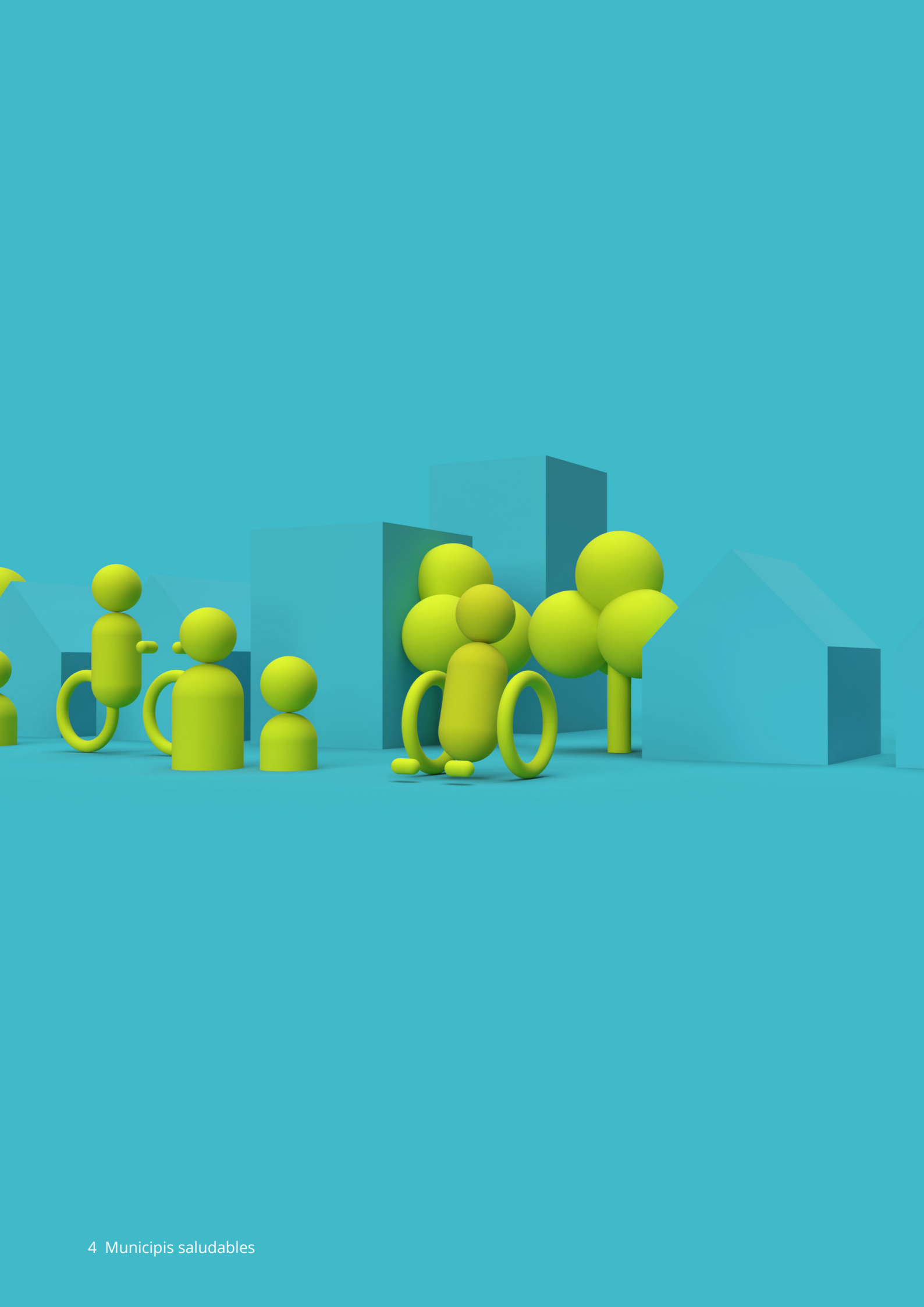
felib.
Federació d'Entitats Locals
de les Illes Balears

Entorns
Promotors
d'una Vida
Saludable

Índex

1. Per què és important integrar la promoció de la salut en l'entorn local?	pag 05
2. Què és el Programa de Municipis Saludables?	pag 09
3. A qui va adreçat el Programa de Municipis Saludables?	pag 11
4. Quins objectius té el Programa de Municipis Saludables?	pag 13
5. Quines accions proposam per assolir els objectius del Programa?	pag 15
6. Com pot un municipi transformar-se en un municipi saludable?	pag 19
6.1 Fase 0. Punt de partida.	
6.2 Fase 1. Fer equip i crear xarxa.	pag 19
6.3 Fase 2. Explorar la comunitat.	pag 21
6.4 Fase 3. Analitzar i prioritzar.	pag 23
6.5 Fase 4. Preparar per a l'acció.	pag 25
6.6 Fase 5. Actuar.	pag 26
6.7 Fase 6. Avaluació	pag 27
7. Com avaluem el Programa de Municipis Saludables?	pag 28
8. Bibliografia.	pag 31
9. Glossari.	pag 37
10. Annexos.	pag 39
	pag 43

1. Per què és important integrar la promoció de la salut en l'entorn local?

En la salut de les persones influeixen no sols factors individuals, sinó també de l'entorn on viuen, treballen i es mouen, i de les oportunitats que els ofereix aquest entorn. Per això, els problemes de salut de les persones són el resultat de la interacció dels factors individuals i de l'entorn i, per tant, per guarir-los o per evitar-los és necessari actuar també en l'entorn. En aquest sentit, l'àmbit local és un entorn essencial per promoure la salut.

Els governs locals tenen una influència directa en la salut de la població mitjançant les polítiques de salut, educació, benestar social, transport, medi ambient, cultura, urbanisme, habitatge, esports, seguretat, etc. Algunes polítiques no són íntegrament competència local; no obstant això, els seus serveis es desenvolupen en l'àmbit local, per la qual cosa la coordinació en el territori produeix sinergies molt efectives per guanyar salut. Aquests aspectes fan de l'àmbit local un lloc idoni per millorar la salut de la població, treballar conjuntament entre sectors i comptar amb la participació de la ciutadania.

Aconseguir un estil de vida saludable és complex, però serà més fàcil si l'entorn on vivim facilita que les opcions més saludables siguin les més fàcils de triar o, per contra, el pot dificultar. N'és un exemple el transport actiu a l'escola com a factor per prevenir l'obesitat infantil; la decisió individual de les famílies a l'hora que els infants vagin caminant o amb bicicleta a l'escola depèn principalment de la seguretat del barri, de les característiques de les voravies, del trànsit, etc. Per això, les mesures que els governs locals adoptin sobre habitatge, mobilitat, participació, zones verdes, connectivitat dels carrers, equipaments, etc.

influiran en la qualitat de vida dels habitants, en la seva salut i en el seu benestar.

Des del 1986, l'Organització Mundial de la Salut promou el programa de ciutats saludables, en què s'aborden temes com ara els determinants de la salut, l'equitat, la governança participativa i la col·laboració intersectorial.

A Espanya, el projecte per dissenyar entorns urbans que millorin la salut i el benestar, centrat en la participació de les persones i la sostenibilitat, es genera amb la creació de la Xarxa de Ciutats Saludables (RECS, Federació Espanyola de Municipis i Províncies, 1988), una iniciativa internacional, dirigida per l'Organització Mundial de la Salut, l'objectiu de la qual és la salut i el desenvolupament sostenible en el nivell local.

El 2013, el Ministeri de Sanitat va engegar l'Estratègia de Promoció de la Salut i Prevenció en el Sistema Nacional de Salut, accessible en: <https://www.sanidad.gob.es/areas/promocionPrevencion/estrategiaSNS/home.htm> que preveu el pla de desenvolupament per facilitar la implementació local de l'Estratègia. En el si de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies (FEMP) es va crear el 1988 la Xarxa Espanyola de Ciutats Saludables (RECS), accessible en: <https://recs.es/>, dedicada a promoure i protegir la salut i el benestar dels ciutadans, en concordança amb els principis d'actuació corresponents al projecte Healthy Cities, de l'Organització Mundial de la Salut, mitjançant la qual estableix acords de col·laboració anuals amb el Ministeri de Sanitat per potenciar la Xarxa i la implementació local de l'Estratègia de Promoció de la Salut i la Prevenció.

D'altra banda, la Llei 33/2011, de 4 d'octubre, general de salut pública, incideix en la promoció de la salut en l'entorn local, i en l'article 16, de promoció de la salut, estableix que les actuacions de promoció de la salut han de prestar especial atenció als àmbits educatiu, sanitari, laboral, local i d'institucions tancades.

Així mateix, la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local, atribueix als municipis, en l'article 25, competències que tenen repercussions importants per a la salut de la població. Matèries com urbanisme, el medi ambient urbà, la infraestructura viària i l'equipament; l'avaluació i la informació de necessitat social i atenció immediata de persones en situació o risc d'exclusió social; policia local; protecció civil; el trànsit, la mobilitat i el transport col·lectiu, etc.

A escala autonòmica, la promoció de la salut en tots els àmbits és una competència exclusiva de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, segons estableix l'Estatut d'autonomia.

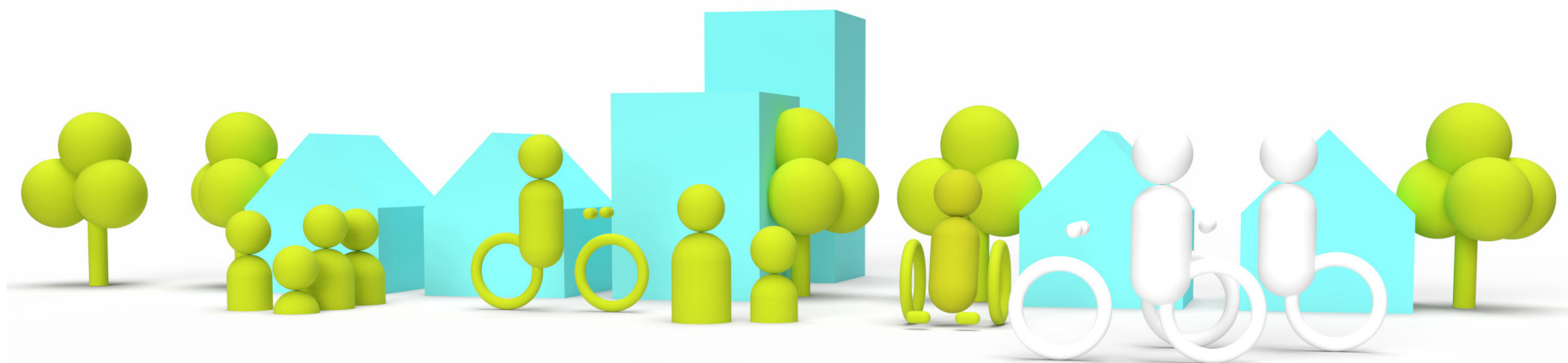
La Conselleria de Salut, a través de la Direcció General de Salut Pública, exerceix competències, entre d'altres, en matèria de promoció de la salut, participació de la ciutadania, professionals i associacions de pacients i prevenció de les malalties, d'acord amb el Decret 24/2015, de 7 d'agost, pel qual s'estableixen les competències i l'estructura orgànica bàsica de les conselleries de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

D'altra banda, la Llei 23/2006, de 20 de desembre, de capitalitat de Palma, en l'article 97 considera la informació sanitària, la promoció de la salut i la prevenció de malalties com a àrees d'actuació de l'Ajuntament en matèria de salut pública.

D'acord amb la Llei 16/2010, de 28 de desembre, de salut pública de les Illes Balears, entre les funcions de salut pública hi ha la de promoure les interrelacions amb totes les altres polítiques, de manera que es potenciï la millora de la salut (article 4, punt c). Per a això, Salut Pública ha de promoure els entorns que reforcin la salut (article 6, punt g). L'execució de les polítiques de salut pública, així com la coordinació amb els òrgans competents de l'Administració autonòmica i la cooperació amb altres administracions públiques, correspon a l'Agència de Salut Pública de les Illes Balears, tal com s'estableix en el Decret 7/2023, de 20 de febrer, pel qual se n'aproven els estatuts.

L'Estratègia Social de Promoció de la Salut de les Illes Balears 2016-26 preveu, entre els seus objectius, la creació d'entorns favorables per a la salut, entre els quals, l'entorn local.

Aquesta estratègia és una oportunitat d'integrar i coordinar els esforços de promoció de la salut i prevenció entre tots els nivells, sectors i actors implicats.

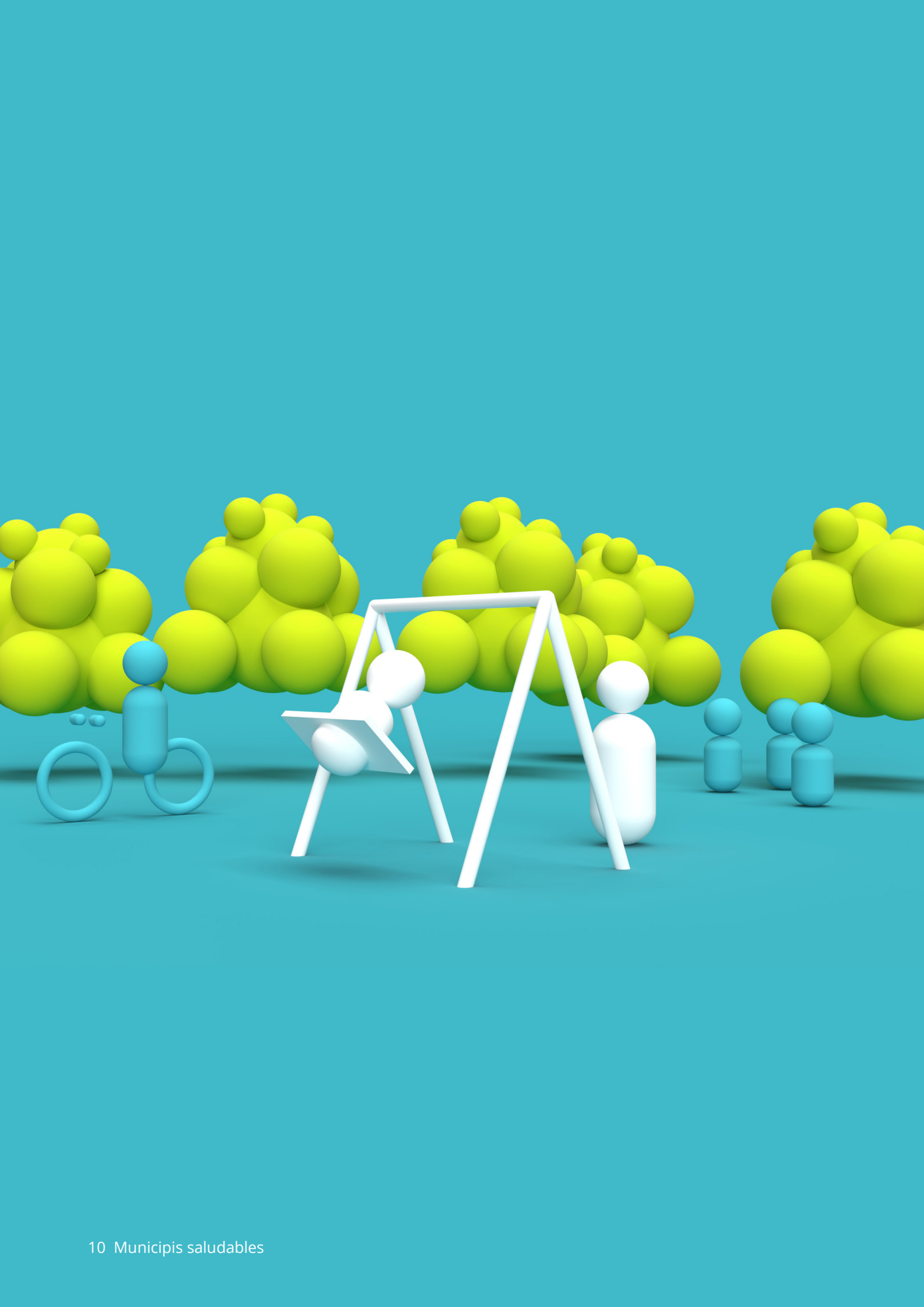
2. Què és el Programa de Municipis Saludables?

Un municipi saludable és aquell que dona una alta prioritat a la salut en totes les actuacions. Qualsevol municipi pot ser saludable si es compromet amb la salut i la col·loca en un lloc destacat de la seva agenda social, econòmica i política, té una estructura per treballar-hi i comença un procés per assolir més salut.

Aquest programa pretén avançar en la integració de la promoció de la salut en els municipis de les Illes Balears. Això significa orientar la seva activitat a obtenir guanys o resultats en salut, la qual cosa implica fer canvis culturals, organitzatius, dels processos i de la presa de decisions.

El Programa persegueix que els municipis:

- Incorporin la promoció de la salut i la visió salutogènica en la cultura i les polítiques locals de la institució.
- Facilitin informació i eines comprensibles per a la ciutadania amb la finalitat de millorar-ne la salut i el benestar.
- Ofereixin espais físics i psicosocials afavoridors de la salut.
- Promoguin la participació de la ciutadania en les accions que en fomentin la salut i el benestar.
- Interaccionin amb altres entorns promotors de salut (empreses, centres de salut, centres educatius, entitats, organitzacions...) del territori i amb els recursos de què disposen.

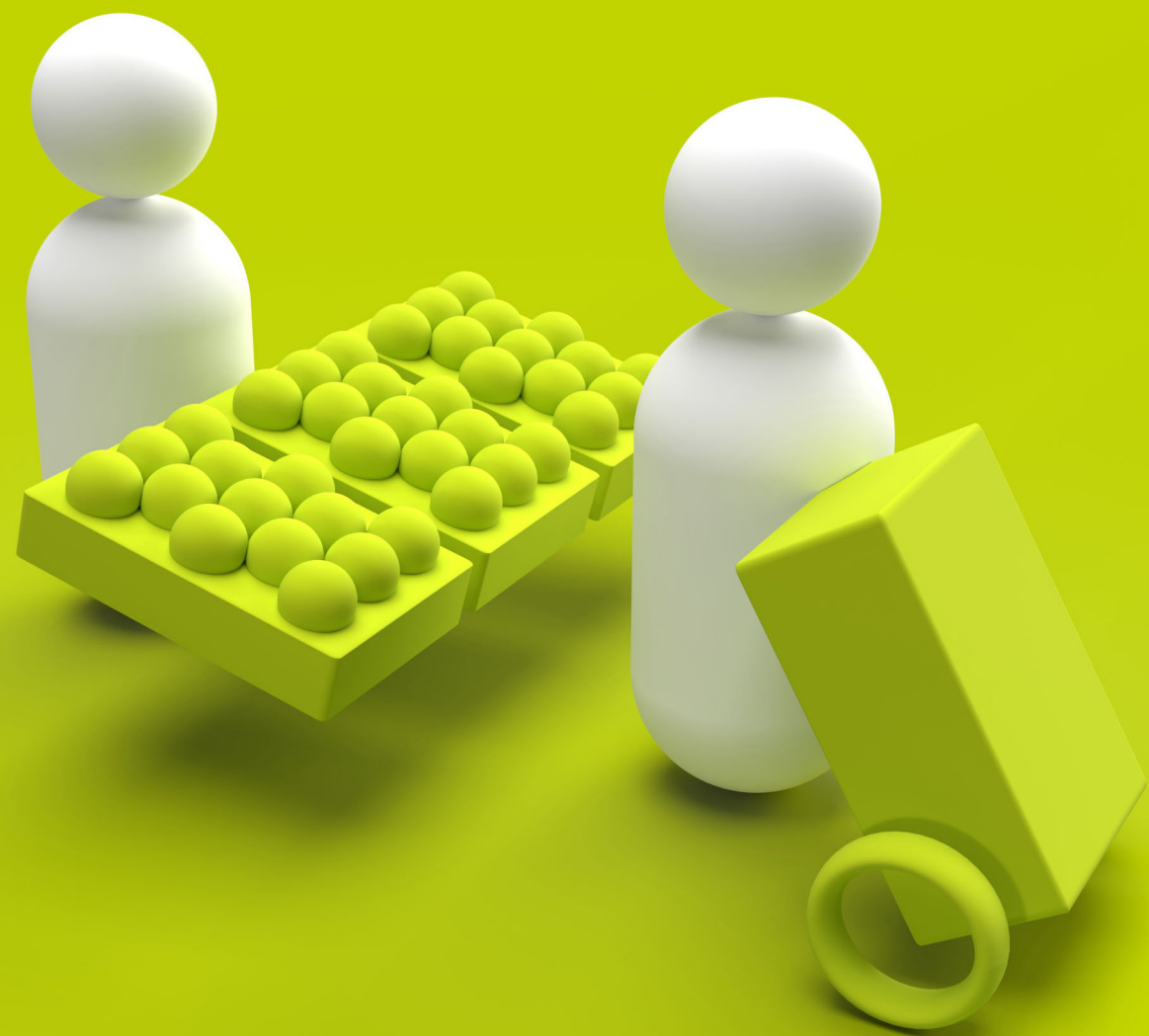

3. A qui va adreçat el Programa de Municipis Saludables de les Illes Balears?

El Programa de Municipis saludables és un programa de la Conselleria de Salut impulsat per la Direcció General de Salut Pública.

El Programa va dirigit als agents següents:

- Tots els municipis de les Illes Balears o mancomunitats, així com als consells insulars que vulguin adherir-s'hi.
- Els responsables polítics i tècnics de les diferents àrees del consistori.
- La ciutadania i les entitats que treballen a la comunitat

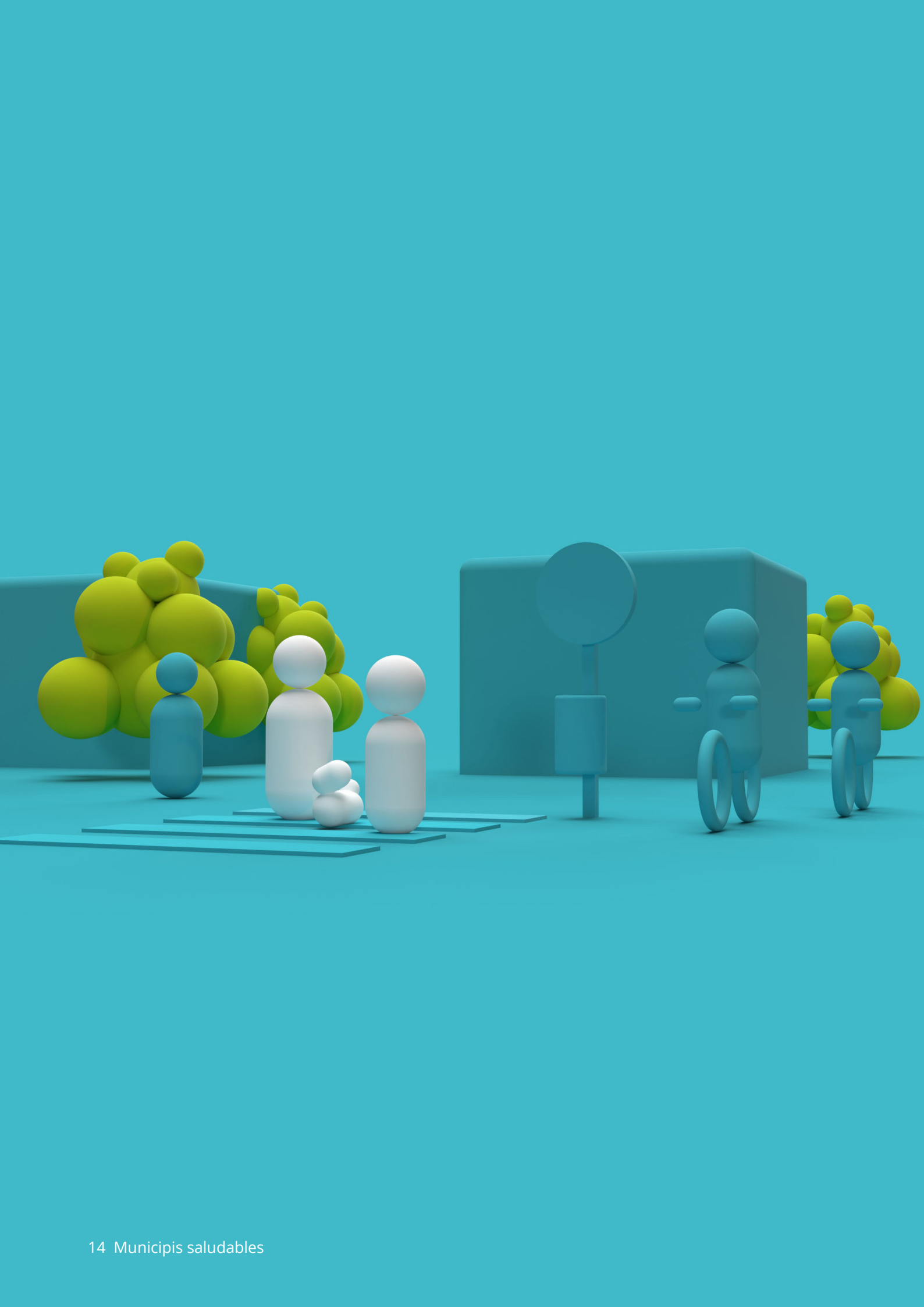
4. Quins objectius té el Programa de Municipis Saludables?

Objectiu general:

Facilitar la transformació dels municipis de les Illes Balears o les mancomunitats en entorns promotors de la salut i el benestar, per així contribuir a millorar la salut i el benestar de la ciutadania.

Objectius específics:

1. Sensibilitzar els decisors polítics i tècnics dels municipis de la importància d'integrar la promoció de la salut en la política local.
2. Formar els tècnics municipals de les Illes Balears en el Programa de Municipis Saludables.
3. Aconseguir, progressivament, que tots els municipis de les Illes Balears es transformin en promotors de la salut i el benestar.
4. Desenvolupar eines per ajudar els municipis de les Illes Balears a transformar-se en promotors de la salut i el benestar.
5. Crear la Xarxa de Municipis Saludables de les Illes Balears.

5. Quines accions proposam per assolir els objectius del Programa de Municipis Saludables?

Objectiu 1: Sensibilitzar els decisors polítics i tècnics de l'Administració local sobre la importància d'integrar la promoció de la salut en la política local.

AC.1.1. Organitzar reunions, jornades d'intercanvi i altres iniciatives de promoció de la salut en l'àmbit local en col·laboració amb la FELIB.

AC. 1.2. Dissenyar, crear i distribuir material per difondre el programa.

AC.1.3. Difondre el programa als polítics i tècnics de l'Administració local, la ciutadania i altres agents que treballen en el municipi a través de la plataforma EinaSalut, informes breus, xarxes socials, pàgines web oficials i cartells, entre d'altres.

AC. 1.4. Establir aliances i col·laboracions amb altres institucions o entitats (centres de salut, centres educatius, entitats del territori, consells insulars...).

Objectiu 2: Formar els tècnics municipals dels municipis de les Illes Balears sobre el Programa de Municipis Saludables.

AC. 2.1. Oferir cursos de formació als tècnics de l'Administració local.

AC. 2.2. Promoure l'oferta formativa d'acció local del Ministeri i d'altres entitats.

Objectiu 3: Conseguir progressivament que tots els municipis de les Illes Balears es transformin en promotors de la salut i el benestar.

AC. 3.1. Establir un procediment per inscriure's en el Programa.

AC. 3.2. Assessorar els municipis que vulguin transformar-se en promotors de la salut.

AC. 3.3. Desenvolupar un model de reconeixement per als municipis saludables amb diferents nivells, segons s'avanci, en el qual es valori el compromís del municipi i els canvis en les polítiques i en l'organització.

Objectiu 4: Desenvolupar per ajudar els municipis de les Illes Balears a transformar-se en promotors de la salut i el benestar.

AC. 4.1. Crear un apartat en EinaSalut per al Programa en què els municipis disposin d'informació i eines que facilitin la seva adhesió al programa i el diagnòstic de situació.

AC. 4.2. Crear una eina per facilitar als municipis desenvolupar i avaluar els seus plans d'acció.

AC. 4.3. Crear un banc de recursos en EinaSalut per compartir documents i materials elaborats pels centres inscrits en el Programa.

AC. 4.4. Crear un banc de bones pràctiques en EinaSalut dels municipis saludables que permetin als ajuntaments conèixer iniciatives avaluades d'altres ajuntaments.

Objectiu 5: Crear la Xarxa de Municipis Saludables de les Illes Balears.

AC. 5.1. Crear una xarxa autonòmica de municipis per impulsar el programa en col·laboració amb la FELIB.

AC. 5.2. Establir sinergies amb altres xarxes autonòmiques i nacionals d'entorns promotors de salut per intercanviar experiències, materials i recursos.

FIGURA 1.
Fases per esdevenir
un municipi saludable.

6. Com pot un municipi transformar-se en saludable?

Cada municipi o mancomunitat de municipis que iniciï el procés ha de recórrer una sèrie de fases de manera progressiva i escalonada. A continuació, es descriu de manera gràfica les fases i es detalla per a cadascuna els compromisos i activitats per fer. Per facilitar la feina, s'inclou en cada fase una llista de comprovació de les accions que s'han de dur a terme. (fig. 1.)

Els municipis que iniciïn el procés poden demanar, si ho necessiten, assessorament per a qualsevol fase del procés al Servei de Promoció de la Salut de la Direcció General de Salut Pública de la Conselleria de Salut.

FASE 0. PUNT DE PARTIDA

En aquesta primera fase s'identifiquen les motivacions que porten a iniciar aquest procés i es posa de manifest el compromís de la institució per posar la salut en un lloc destacat de la seva agenda política, econòmica i social.

Accions que ha de dur a terme el municipi.

1. Aprovació en sessió plenària de l'ajuntament de l'adhesió al Programa de Municipis Saludables.

En el ple s'ha d'aprovar l'adhesió al Programa, que el batle o batlessa ha de signar (annex 1). Amb això es pretén donar continuïtat al projecte més enllà de qui governi i garantir l'impuls i la gestió correcta del procés.

2. Nomenament de l'ajuntament d'una persona coordinadora del programa.

Tot i ser un procés participatiu, l'ajuntament ha de nomenar una persona que el coordini. Es recomana que siguin professionals de l'ajuntament de perfil tècnic, encara que podria ser qualsevol professional o persona del municipi amb el suport de l'ajuntament. La fitxa per recollir les dades de la persona coordinadora del programa es troba en l'annex 2.

3. Anunci públic de l'adhesió.

L'ajuntament ha de publicar un anunci de l'adhesió al programa en els canals que faci servir habitualment.

Tant la carta d'adhesió aprovada pel ple com la fitxa de la persona coordinadora s'han d'enviar al servei responsable del programa de la Direcció General de Salut Pública, al correu: promociosalut@dgsanita.caib.es.

Documents

Annex 1. Carta d'adhesió al Programa de Municipis Saludables aprovada per ple.

Annex 2. Fitxa de dades de la persona que coordinador del Programa.

Llista de comprovació

Accions	sí	no
1. El ple de l'Ajuntament ha acordat adherir-se al Programa de Municipis Saludables i ha signat la carta		
2. S'ha nomenat la persona que el coordina		
3. S'ha enviat la documentació a la DGSP		
4. Si ha publicat l'adhesió als canals habituals de l'ajuntament		

Accions que ha de dur a terme el Servei de Promoció de la Salut.

1. Assessorar l'inici del procés.

Si escau, l'ajuntament pot contactar amb el Servei de Promoció de la Salut de la Direcció General de Salut Pública, que l'assessorarà en els passos que cal fer per iniciar el procés.

2. Recepcionar els documents enviats.

3. Difondre l'adhesió del municipi

A través dels canals habituals de la Conselleria de Salut: xarxes socials, EinaSalut, web de la CAIB, etc.

4. Contactar amb la persona coordinadora del procés

Per si necessita assessorament sobre els passos que s'han de seguir en la fase següent: formació del grup promotor; si en el municipi hi ha plataformes, reflexionar sobre la necessitat de crear un grup promotor nou o treballar amb alguns d'existents, etc.

FASE 1. FER EQUIP I CREAR XARXA

L'objectiu final d'aquesta fase és crear un grup de persones, que seran les més implicades en el procés, les que el promouran; el que es defineix com a «grup promotor». També s'han d'identificar altres persones que donaran suport a aquest grup, és a dir, la «xarxa de suport».

Accions que ha de dur a terme el municipi.

1. Creació d'un grup promotor.

Malgrat que és un procés participatiu, la persona coordinadora del programa ha d'identificar els possibles integrants del grup promotor. Tot i que per operativitat es recomana que no sigui un grup gaire nombrós, ha de ser un grup obert.

És recomanable que aquest grup promotor estigui format per:

- **Institucions:** personal tècnic de diferents àrees (urbanisme, serveis socials, salut, participació, transport, esports, medi ambient...).
- **Professionals de diferents àmbits:** sanitari, educatiu, social...
- **Ciutadania:** associacions, entitats, col·lectius, persones clau.

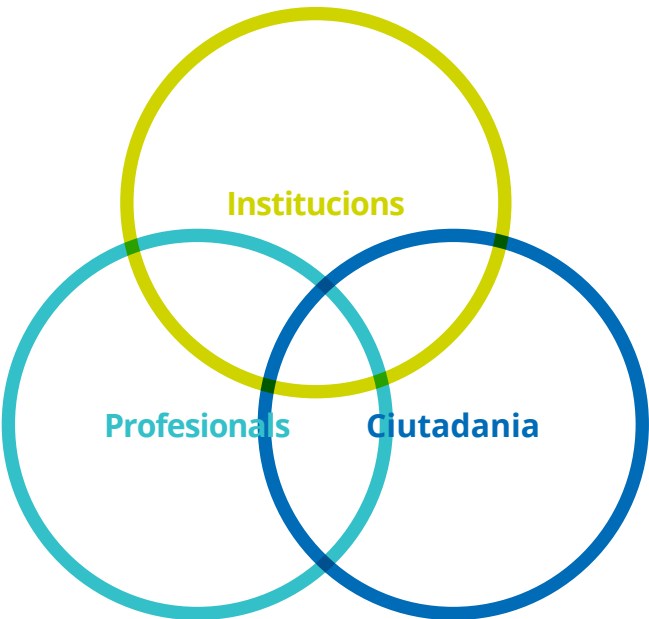

FIGURA 2. Constitució del grup promotor.

Les persones d'aquest grup són les més implicades. No obstant això, en algunes de les fases d'aquest procés es requerirà la intervenció d'altres persones (per exemple, si en algun moment es decideix dur a terme una acció sobre solitud no desitjada en gent gran, s'ha de comptar amb altres persones que no formen part del grup promotor). Totes aquestes persones constitueixen la xarxa de suport.

En molts municipis ja existeixen espais de participació (meses intersectorials, plataformes de participació ciutadana, comissions o comitès). És important cercar aquests espais de participació ja existents per evitar duplicitats.

Com més mirades, i més diverses, s'incorporin al procés, més gran en serà la riquesa. Un aspecte important és la mirada d'equitat; això és plantejar-se en tot moment (en aquest cas, en la formació del grup promotor) si ens hem deixat algú fora. Cal parar especial atenció a les persones en més situació de vulnerabilitat.

A causa de la diversitat de mirades, és probable que el llenguatge entre aquestes tenguí matisos diferents; per això és important, des del principi, crear un llenguatge comú entre totes.

El grup promotor ha de consensuar els seus integrants, així com el funcionament intern (funcions, calendari de reunions, durada, lloc de reunió, etc.) mantenint la mirada d'equitat sobretot en relació amb les persones en més situació de vulnerabilitat (un exemple en seria, en el moment de proposar l'horari de reunions, tenir en compte el tema de les cures, tant de fills i filles com de gent gran).

La persona coordinadora del programa ha de convocar les reunions, enviar les actes i ser el nexa amb la junta de govern local a l'hora d'informar de les decisions tècniques que es prenen.

En aquest moment del procés és interessant plantejar-se també amb quins recursos es compta, així com recordar el compromís polític que es va signar amb l'aprovació en el ple de l'ajuntament.

El grup promotor ha de reflexionar sobre quines persones podrien formar part de la xarxa de suport que intervindrà en altres fases del procés. Aquest aspecte és important a l'hora de convocar-les per a la presentació pública del procés.

2. Presentació del Programa de Municipis Saludables a la comunitat.

S'ha de dur a terme una presentació pública del programa en què han de participar representants polítics, del grup promotor i personal del Servei de Promoció de la Salut. La convocatòria ha d'estar oberta a tota la comunitat. En tot moment ens hem de plantejar no deixar

ningú fora, pensant sobretot en les persones en situació de més vulnerabilitat.

Llista de comprovació

Accions	sí	no	en curs
1. S'han definit qui seran les persones que formaran part del grup promotor i de la xarxa de suport			
2. S'ha treballat per desenvolupar un llenguatge comú			
3. S'han definit les responsabilitats de les persones del grup promotor			
4. S'ha definit el funcionament del grup promotor			
5. S'ha pensat com es treballarà la participació tenint en compte la diversitat de la població i pensant en les persones en situació de més vulnerabilitat			
6. S'ha presentat el programa a la comunitat			

Accions a dur a terme des del Servei de Promoció de la Salut.

1. Assessorar el grup promotor per a la sessió de presentació del Programa de Municipis Saludables (a demanda).

FASE 2. EXPLORAR LA COMUNITAT

Una vegada conformat el grup promotor i la xarxa de suport, aquest grup promotor ha d'iniciar l'exploració de la comunitat: qui són, com viuen, els problemes que l'afecten i identificar els aspectes positius que té el municipi (actius, recursos i característiques favorables per a la salut de la ciutadania) i els que es poden millorar (mancances, problemes, obstacles o altres característiques desfavorables).

El fet de conèixer com és la comunitat, les seves necessitats i els seus actius, ens permetrà en una fase posterior planificar les accions que s'hauran de dur a terme.

Accions que ha de dur a terme el municipi.

1. Recollir la informació sobre la comunitat i l'entorn.

L'exploració de la comunitat la pot dur a terme el grup promotor, grups específics del municipi, persones externes expertes en temes estadístics, anàlisis de dades...

Es pot esdevenir que el municipi abasti molts nuclis de població i es decideixi fer una exploració progressiva dels diferents nuclis poblacionals.

La recollida d'aquesta informació ha de tenir dos vessants: un de més quantitatiu i un altre de més qualitatiu..

Quantitativament, una part important d'aquesta informació sorgeix de fonts de dades oficials. S'han de recollir dades sobre els apartats següents:

- les característiques sociodemogràfiques
- les característiques socioeconòmiques
- l'estat de salut de la població
- el context social
- el context físic

En l'annex 3 es preveuen una sèrie d'indicadors per a cadascun d'aquests apartats i s'especifica la font d'informació i un enllaç a aquesta font. Aquest conjunt d'indicadors formarà part d'una operació estadística inclosa en el programa estadístic de 2025, cosa que permetrà l'obtenció d'aquesta informació per municipis, zones bàsiques de salut, etc.

Qualitativament, s'han de recollir dades sobre l'entorn. Els llocs on passam gran part del nostre temps tenen un efecte important sobre la nostra salut i benestar. Per això, conèixer quines fortaleeses i debilitats té el nostre entorn físic i social ens ajuda a pensar què es necessita per millorar-lo.

Hi ha una eina molt útil per identificar la qualitat dels llocs on les persones viuen, fan feina, es relacionen, envelleixen: els «**entorns de vida**». Es tracta d'un qüestionari de catorze preguntes, en el qual s'analitzen elements físics, econòmics i socials del territori que s'avalua: transport, trànsit, carrers, espais naturals, serveis, oci, feina i economia local, habitatge i comunitat, identitat i pertinença, etc. Es du a terme mitjançant un procés participatiu. La comunitat identifica les fortaleeses i les debilitats del seu entorn, la qual cosa permet posteriorment prioritzar les àrees susceptibles de millora i proposar accions per treballar-hi. (fig. 3).

D'altra banda, s'han de recollir els actius en salut, és a dir, els recursos que la població identifica que li donen salut i benestar. Per elaborar el **mapa d'actius** es poden fer servir múltiples metodologies (annex 4).

Una vegada recollits els actius, s'han de penjar a la pàgina de [Localizasalud](#).

Llista de comprovació

Accions	sí	no	en curs
1. S'ha delimitat el territori on es començarà a treballar (barri, nucli, municipi, mancomunitat...)			
2. S'han recollit dades del municipi			
3. La comunitat ha identificat els actius en salut			
4. S'han inclòs els actius en la web Localizasalud			

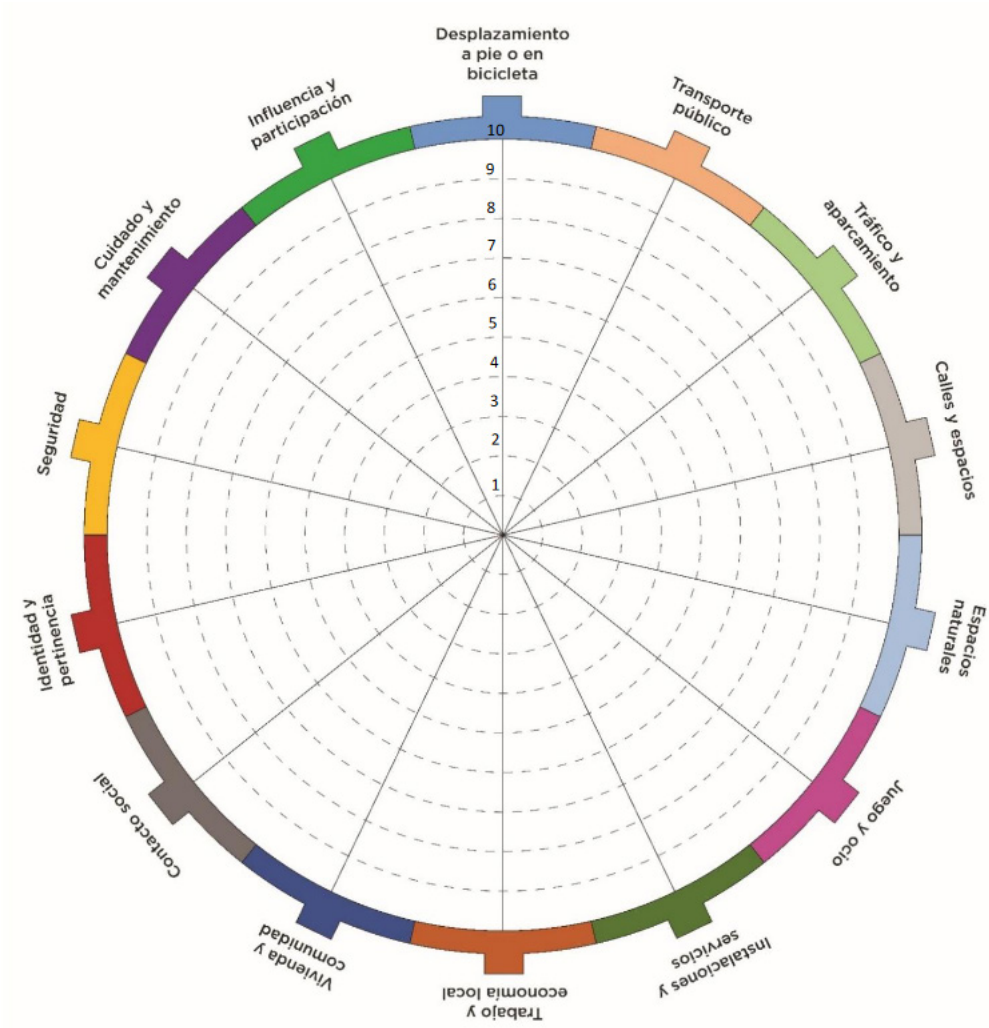

FIGURA 3.
Diagrama d'anàlisi dels entorns de vida

Accions que ha de dur a terme el Servei de Promoció de la Salut.

1. Ha d'oferir formació i assessorament sobre com efectuar un diagnòstic comunitari (recerca de dades, fonts, tècniques qualitatives, eina d'entorns de vida, actius, mapatge).

2. En la web EinaSalut s'han de penjar càpsules informatives (petits vídeos, infografies i documents) sobre com fer un diagnòstic comunitari.

FASE 3. ANALITZAR Y PRIORITZAR.

En aquesta fase, a partir de les dades obtingudes en la fase anterior, el grup promotor n’ha d’efectuar una anàlisi: s’han de consensuar les línies d’actuació que seran les prioritàries per millorar la salut i el benestar de la població.

Accions que ha de dur a terme el municipi.

1. Organitzar i analitzar la informació recollida

Això permetrà caracteritzar la població, les seves necessitats i els seus actius. És convenient emetre un informe que reculli els resultats de l’anàlisi.

Aquest diagnòstic ajudarà, d’una banda, a prioritzar els principals temes que s’han d’abordar una vegada es tenguin en compte les necessitats dels diferents grups de la població i, d’una altra, a dissenyar i implementar un pla, ja sigui amb la creació d’un pla de municipi saludable ad hoc o amb la integració de les accions prioritzades en els plans ja existents.

2. Prioritzar les línies d’actuació i les accions a dur a terme

Aquestes accions seran consensuades amb els responsables polítics. A l’hora de prioritzar, el grup promotor ha de decidir quines tècniques de priorització s’empraran (a l’annex 5 hi figuren diferents mètodes de priorització).

En el cas d’haver usat l’eina «entorns de vida», a partir dels diagrames d’aranya elaborats es podrà veure què han prioritzat les persones del municipi i, fins i tot en una fase posterior, quines accions hi han proposat.

S’ha de mantenir en tot moment la mirada d’equitat (ens deixam algú fora?).

Llista de comprovació

Accions	sí	no	en curs
1. S’ha definit com s’organitzarà la informació obtinguda			
2. S’han revisat les dades obtingudes, amb una mirada d’equitat. No s’ha deixat ningú fora			
3. S’ha emès un informe de diagnòstic de situació			
4. S’han definit els criteris de priorització que s’han d’emprar			
5. S’han prioritzat les línies d’acció			
6. S’ha informat del diagnòstic de situació i de les línies d’acció prioritzades en la comunitat			

Al final d’aquesta fase, el grup promotor, juntament amb la xarxa de suport i representants polítics, informará la comunitat del diagnòstic de situació i de les línies que s’han prioritzat..

Accions que ha de dur a terme el Servei de Promoció de la Salut.

1. Assessorament (tècniques de priorització, emissió d’informe, etc.) a demanda.

FASE 4. PREPARAR PER LA ACCIÓ.

L’objectiu d’aquesta fase és elaborar un pla d’acció sobre els temes que es decideixi prioritzar tenint en compte les experiències prèvies (evidència), que ens indicaran què funcionarà o no. És important continuar amb la mirada d’equitat i continuar demanant-nos si ens oblidam d’algú..

Accions que ha de dur a terme el municipi.

1. Elaboració pla d’acció.

El grup promotor és l’encarregat d’elaborar el pla d’acció. Aquest pla d’acció ha de ser un full de ruta àgil i breu, on estiguin descrits els objectius per assolir, les accions per dur a terme, els recursos necessaris i les persones responsables de cada acció, així com un cronograma.

En els municipis ja es duen a terme moltes accions de promoció de la salut que es podrien incorporar al pla d’acció. En l’annex 6 es detallen accions per transformar el municipi en municipi saludable.

En aquesta fase és important també decidir com s’avaluarà el pla. Per a això, cal definir per a cada acció uns indicadors (estructura, procés i resultats) que permetin saber si s’han assolit els objectius plantejats.

2. Presentació del pla d’acció.

Aquest pla d’acció, elaborat a partir del diagnòstic obtingut en la fase anterior, s’ha de presentar a la xarxa de suport i als representants polítics perquè el revisin i analitzin la viabilitat.

Llista de comprovació

Accions	sí	no	en curs
1. S'han identificat les accions que ja es duen a terme al municipi			
2. S'ha elaborat un pla d'acció amb els objectius, les accions per dur a terme, els recursos necessaris, les persones responsables, un cronograma i indicadors de seguiment i avaluació.			
3. S'ha presentat el pla d'acció a la comunitat, la xarxa de suport, els representants polítics			

Accions que ha de dur a terme el Servei de Promoció de la Salut.

1. Assessorar tècnicament (elaboració dels plans d'acció).

2. Tenir a la disposició dels municipis exemples de plans d'acció.

3. Instar els diferents municipis a pujar a EinaSalut els seus plans d'acció.

FASE 5. ACTUAR

Accions que ha de dur a terme el municipi

1. Implementació del pla d'acció.

En aquesta fase s'ha d'implementar el pla d'acció de forma coordinada i participativa. A l'hora de dur a terme determinades accions del pla d'acció, hi poden participar persones de la xarxa de suport o fins i tot d'alienes.

Llista de comprovació

Accions	sí	no	en curs
1. S'han repartit les tasques de manera que hi hagi persones responsables de cada tasca			
2. S'han assignat els recursos necessaris per dur a terme el pla d'acció			
3. S'ha fet un seguiment de cadascuna de les accions			

Activitats que ha de dur a terme el Servei de Promoció de la Salut

1. Asesoramiento técnico para llevar a cabo el plan de acción, a demanda.

FASE 6. AVALUACIÓ.

Accions que ha de dur a terme el municipi.

1. repassar les llistes de comprovació al final de cada fase.

Ens permetrà saber com ha estat el procés efectuat.

2. Evaluar el pla d'acció amb els indicadors que es proposen.

En funció dels resultats que s'hi obtenguin, s'ha de decidir si s'han de dissenyar o plantejar noves accions.

3. Presentació dels resultats.

La persona coordinadora presentarà els resultats obtinguts als representants polítics i a la comunitat.

Activitats que ha de dur a terme el Servei de Promoció de la Salut.

1. Assessorament tècnic per dur a terme el pla d'acció, a demanda.

Llista de comprovació

Accions	sí	no	en curs
1. S'ha avaluat el programa (llista de comprovació)			
2. S'ha avaluat el pla d'acció (indicadors d'estructura, procés i resultats)			
3. S'han dissenyat noves accions a partir de l'avaluació efectuada			
4. S'han presentat els resultats als representants polítics i a la comunitat			

FIGURA 4.
Resum d'accions
que ha de dur a terme
cada organisme, per fases.
www.einasalut.org

7. Com avaluam el Programa de Municipis Saludables?

El Servei de Promoció de la Salut de la Direcció General de Salut Pública és l'encarregat d'avaluar el Programa de Municipis Saludables a partir de la feina feta per cadascun dels municipis adherits al programa..

Aquesta avaluació és necessària per retre comptes del treball efectuat i per reorientar les accions i millorar-les si cal. Per a l'avaluació es proposen els indicadors següents.

Objectiu 1: Sensibilitzar els decisors polítics i tècnics de l'Administració local sobre la importància d'integrar la promoció de la salut en la política local.

AC.1.1. Organitzar reunions, jornades d'intercanvi i altres iniciatives de promoció de la salut en l'àmbit local en col·laboració amb la FELIB.

Indicadors:

- Nombre d'activitats de sensibilització adreçades a decisors i tècnics de l'Administració local (mínim 1 a l'any per illa).
- Percentatge de municipis que han participat en les jornades de sensibilització.
- Desenvolupament d'una jornada d'intercanvi d'experiències bianual (sí/no).
- Percentatge de municipis que han participat en les jornades d'intercanvi d'experiències (per illa).

AC. 1.2. Dissenyar, crear i distribuir material per difondre el programa.

Indicadors:

- Nombre de materials realitzats / any.
- Nombre de materials distribuïts / any.

AC.1.3. Difondre el programa als polítics i tècnics de l'Administració local, la ciutadania i altres agents que treballen en el municipi a través de la plataforma EinaSalut, informes breus, xarxes socials, pàgines web oficials i cartells, entre d'altres.

Indicadors:

- Nombre de visites a la pàgina web / any
- Nombre de descàrregues de material / any
- Nombre d'actuacions en xarxes socials / any
- Nombre d'informes breus editats (mínim dos a l'any)

AC. 1.4. Establir aliances i col·laboracions amb altres institucions o entitats (centres de salut, centres educatius, entitats del territori, consells insulars...)

Indicador:

S'han establert mecanismes de col·laboració dels ajuntaments adherits amb altres institucions? (sí/no) Quins?

Objectiu 2: Formar els tècnics municipals dels municipis de les Illes Balears sobre el Programa de Municipis Saludables.

AC. 2.1. Oferir cursos de formació als tècnics de l'Administració local.

Indicadors:

- Nombre d'activitats formatives sobre el programa dirigides a tècnics dels municipis adherits: mínim 1 a l'any.
- Percentatge de tècnics municipals dels municipis adherits formats al programa.

AC. 2.2. Promoure l'oferta formativa de salut local del Ministeri i d'altres entitats.

Indicador:

Percentatge de tècnics municipals que han completat la formació de salut local del ministeri / any.

Objectiu 3: Aconseguir progressivament que tots els municipis de les Illes Balears es transformin en promotores de la salut i el benestar.

AC. 3.1. Establir un procediment per inscriure's en el Programa.

Indicador:

Existència del procediment per a la inscripció en el Programa (sí/no).

AC. 3.2. Assessorar els municipis que vulguin transformar-se en promotores de la salut.

Indicador:

Nombre d'assessories efectuades / nombre d'assessories demanades

AC. 3.3. El desenvolupament un model de reconeixement per als Municipis saludables amb diferents nivells, segons es vagi avançant en el qual es valori el compromís del municipi i els canvis en les polítiques i en l'organització.

Indicadors:

- Existència del model de reconeixement (sí/no).
- Percentatge de municipis amb acreditació per nivell d'acreditació.

Objectiu 4: Desenvolupar eines per ajudar els municipis de les Illes Balears a transformar-se en promotores de la salut i el benestar.

AC. 4.1. Crear un apartat en EinaSalut per al Programa en què els municipis disposin d'informació i eines que facilitin la seva adhesió al programa i el diagnòstic de situació.

Indicador:

Existència d'un espai d'informació en EinaSalut.

AC. 4.2. Crear una eina per facilitar als municipis desenvolupar i avaluar els seus plans d'acció.

Indicador:

Existència de l'eina (sí/no).

AC. 4.3. Crear un banc de recursos en EinaSalut per compartir documents i materials creats pels centres inscrits en el Programa.

Indicador:
Existència del banc de recursos en EinaSalut (sí/no).

AC. 4.4. Crear un banc de bones pràctiques en EinaSalut dels municipis saludables que permetin als ajuntaments conèixer iniciatives avaluades d'altres ajuntaments.

Indicador:
Existència del banc de bones pràctiques en EinaSalut (sí/no).

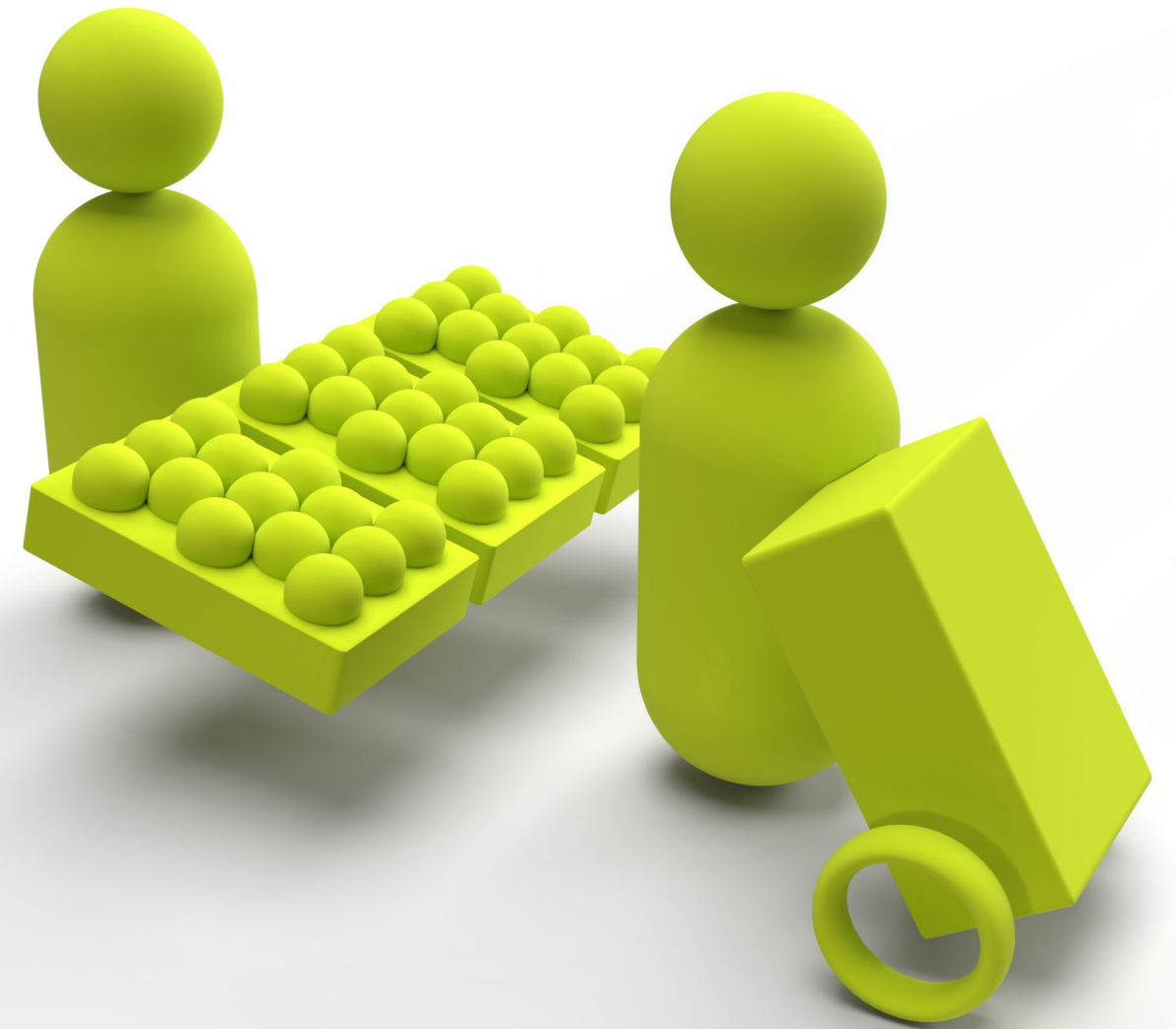
Objectiu 5: Crear la Xarxa de Municipis Saludables de les Illes Balears.

AC. 5.1. Crear una xarxa autonòmica de municipis per impulsar el Programa en col·laboració amb la FELIB.

Indicador:
Existència de la normativa que crea la Xarxa (sí/no).

AC. 5.2. Establir sinergies amb altres xarxes autonòmiques d'entorns promotors de salut per intercanviar experiències, materials i recursos.

Indicador:
Desenvolupar una jornada d'intercanvi d'experiències en entorns saludables (sí/no).

4. Quins objectius té el Programa de Municipis Saludables?

Objectiu general:

Facilitar la transformació dels municipis mancomunitats en entorns promotors contribuir a millorar la salut i el benestar.

Objectius específics:

1. Sensibilitzar els decisors polítics importància d'integrar la promoció.
2. Formar els tècnics municipals Municipis Saludables.
3. Aconseguir, progressivament, que les Illes Balears es transformin en promotors.
4. Desenvolupar eines per transformar-se en promotors.
5. Crear la Xarxa de Municipis Saludables.

8. Bibliografia

Xarxa de Ciutats Saludables (RECS Federació Espanyola de municipis i províncies, 1988). Accessible en: <https://recs.es/>

Estratègia de Promoció de la Salut i Prevenció del Sistema Nacional de Salut. Accessible en: <http://www.msssi.gob.es/profesionales/saludpublica/prevpromocion/estrategia/estrategiapromocionyprevencion.htm>

Llei 33/2011, de 4 d'octubre, general de salut pública.

Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració local.

Decret 24/2015, de 7 d'agost, pel qual s'estableixen les competències i l'estructura orgànica bàsica de les conselleries de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

Llei 23/2006, del 20 de desembre, de capitalitat de Palma.

Llei 16/2010, de 28 de desembre, de salut pública de les Illes Balears.

Estratègia social de promoció de la salut de les Illes Balears 2016-26. Accessible en: <https://www.caib.es/sites/promociosalut/ca/portada/>

Ministeri de Sanitat. Acción comunitaria para ganar salud. O cómo trabajar en red para mejorar las condiciones de vida.

Xarxa Europea de Ciutats Saludables de l'OMS. Accessible en: <https://www.who.int/europe/groups/who-european-healthy-cities-network>

Entorns de vida: eina adaptada al context espanyol pel grup d'investigació de FISABIO (Fundació per al Foment de la Recerca Sanitària i Biomèdica de la Comunitat Valenciana).

9. Glossari

Inspirat en el glossari de l'Organització Mundial de la Salut (versions de 1998 [17] i 2021 [18]), en el de l'Estratègia Social de Promoció de la Salut de les Illes Balears [14] i en el document Acció comunitària per guanyar salut [19].

Acció comunitària

Dinamització de les relacions socials de cooperació entre les persones d'un àmbit o espai de convivència determinat amb una triple funció transformadora: millorar les condicions de vida, reforçar els vincles i la cohesió social i potenciar les capacitats d'acció individual i col·lectiva.

Advocacia en salut

La combinació d'accions individuals i socials destinades a aconseguir compromisos polítics, suport per a les polítiques de salut, acceptació social i suport a les institucions o organitzacions per a un determinat objectiu o programa de salut.

Agents comunitaris

Conjunt de diferents actors i actrius formals o informals que operen en l'entorn comunitari: administracions (local, administracions públiques i entitats privades) recursos tècnics i professionals públics i privats i ciutadania.

Benestar

És un estat positiu experimentat per les persones i les societats. Com la salut, és un recurs per a la vida, i està determinat per condicions socials, econòmiques i ambientals.

Comunitat

Grup de persones que comparteixen un espai territorial de referència, sigui perquè hi viuen o perquè hi desenvolupen la seva activitat social o professional, i que tenen relacions d'interdependència de diferent grau pel fet de compartir aquest espai físic.

Determinants socials de la salut

Són les condicions socials, culturals, polítiques, econòmiques i ambientals en les quals les persones neixen, creixen, viuen, treballen i envelleixen, i l'accés que tenen al poder, a la presa de decisions, als diners i als recursos que donen lloc a aquestes condicions de la vida diària.

Diagnòstic de salut comunitari

Procés l'objectiu del qual és identificar les necessitats i els problemes de salut d'una comunitat amb la participació d'aquesta, tant en la planificació com en l'execució.

Equitat en salut

És l'absència de diferències injustes, evitables o remeiables en l'estat de salut dels diferents grups de població definits socialment, econòmica, demogràfica o geogràfica. Implica, per tant, que totes les persones han de tenir una oportunitat justa per assolir plenament el seu potencial en salut.

Estil de vida

És una forma de vida basada en patrons de comportament identificables, determinats per la interacció entre les característiques personals individuals, les interaccions socials i les condicions de vida socioeconòmiques i ambientals.

Governança per a la salut

Accions dels governs i altres actors per dirigir comunitats, països i grups de països en la recerca de la salut com a part integral del benestar a través dels enfocaments polítics i socials.

Municipi saludable

Un municipi saludable és aquell que dona una alta prioritat a la salut en totes les actuacions. Qualsevol municipi pot ser saludable si es compromet amb la salut i la col·loca en un lloc destacat de la seva agenda social, econòmica i política, té una estructura per treballar-hi i comença un procés per aconseguir més salut.

Participació comunitària

És la capacitat d'una comunitat d'intervenir en totes les fases d'un projecte: des del disseny al desenvolupament i l'avaluació. Per tant, participar no és només estar informat d'un projecte o assistir a una activitat. Participar significa influir perquè el projecte o l'activitat es faci o no, perquè es dugui a terme d'una determinada forma i perquè es pugui canviar si no ha donat els resultats que se n'esperaven.

Programa de salut

Document que recull un seguit d'activitats ordenades destinades a aconseguir uns objectius concrets dirigits a una població determinada per millorar la seva salut.

Promoció de la salut

És el procés que permet a les persones augmentar el control sobre la seva salut i així millorar-la. Consisteix a proporcionar a les persones i comunitats els mitjans necessaris per millorar la seva salut i exercir un control més gran sobre els factors que la determinen.

Constitueix un procés polític i social global que abasta no solament les accions orientades directament a enfortir les habilitats i les capacitats dels individus, sinó també les socials, les ambientals i les econòmiques amb la finalitat de mitigar-ne l'impacte negatiu en la salut col·lectiva i individual i potenciar el positiu.

Salut

L'estat de benestar complet: físic, social i mental, no solament l'absència de malaltia o fragilitat.

Salut en totes les polítiques

És un enfocament per al desenvolupament de polítiques públiques en tots els sectors, que sistemàticament té en compte les implicacions en salut de les decisions, buscant sinergies i evitant impactes nocius per a la salut per millorar la salut de la població i aconseguir l'equitat en salut.

Xarxa local

Agrupació dels diferents agents de la comunitat (Administració, recursos professionals i tècnics i ciutadania) organitzats de forma no jeràrquica entorn de temes o preocupacions comunes, que tenen una incidència directa en la salut de la comunitat i que s'aborden de manera activa i sistemàtica, evitant duplicitats i fomentant la feina conjunta sobre la base del compromís i la confiança.

ANNEX 3

INDICADORS PER A L'ELABORACIÓ D'UN DIAGNÒSTIC COMUNITARI

CARACTERÍSTIQUES DEMOGRÀFIQUES

Àrea	Subàrea	Indicador	Font
Demografia	Evolució de la població	Número de residents	CENS / IBESTAT
		Taxa de Natalitat	IBESTAT
		Taxa global de fecunditat	CENS / IBESTAT
	Estructura de la població	Població estrangera	CENS / IBESTAT
		Índex d'envelliment	CENS / IBESTAT
		Índex de longevitat	CENS / IBESTAT
		% joves (16 a 29 anys)	CENS / IBESTAT
		% població infantil (0 a 15 anys)	CENS / IBESTAT

CARACTERÍSTIQUES SOCIOECONÒMIQUES

Àrea	Subàrea	Indicador
Treball i Condicions econòmiques	Atur Renda	Taxa d'atur registrada
		Renda neta per llar
		Taxa de risc de pobresa (% persones amb renda inferior al 60% de la mediana nacional)
Educació	Nivell d'estudi declarat	Taxa de risc de pobresa extrema (renda inferior al 40% de la mediana nacional)
		% nivell de estudis de persones majors de 15 anys

SALUT

Àrea	Subàrea	Indicador
Salut	Entorn, cronicitat, complexa i dependència	Detecció de problemes domiciliaris
		Us de benestar
		Malalties
		Població
		Distribució de ...
	Morbilitat (Grups Morbilitat Ajustada GMA)	Distribució de EPOC
		Distribució de VIH
		Distribució de la Demència
		Distribució de les embarassos
		Interrupcions voluntàries d'embarassos
Salut Reproductiva		Interrupcions voluntàries d'embarassos (15-44 anys)
		Nascuts vius de dones adolescents (10-19)

Espai per a ara logo ajuntament

ANNEX 1

CARTA D'ADHESIÓ AL PROGRAMA DE MUNICIPIS SALUDABLES DE LES ILLES BALEARSS

Els Governos Locals tenen una influència directa en la salut de la població treballant conjuntament entre sectors i comptant amb la participació dels ciutadans.

Municipi, a 00 de mes

- És per això que nombre del Ayuntamiento o Consell ha acordat:
- Aprovar l'adhesió al PROGRAMA DE MUNICIPIS SALUDABLES DE LES ILLES BALEARS.
 - Realitzar per part de l'alcalde o en qui delegui un anunci públic dirigida a la ciutadania on s'informi del compromís municipal d'adhesió al Programa.
 - Designar a una persona com a coordinadora per al programa.
 - Constituir una taula intersectorial en el municipi com a instrument de col·laboració entre sectors per a guanyar salut en un marc de salut en totes les polítiques.

Signatura (només de l'alcalde o de tot el ple)

10. Annexos

Annex 1.
Document d'adhesió al Programa de Municipis Saludables

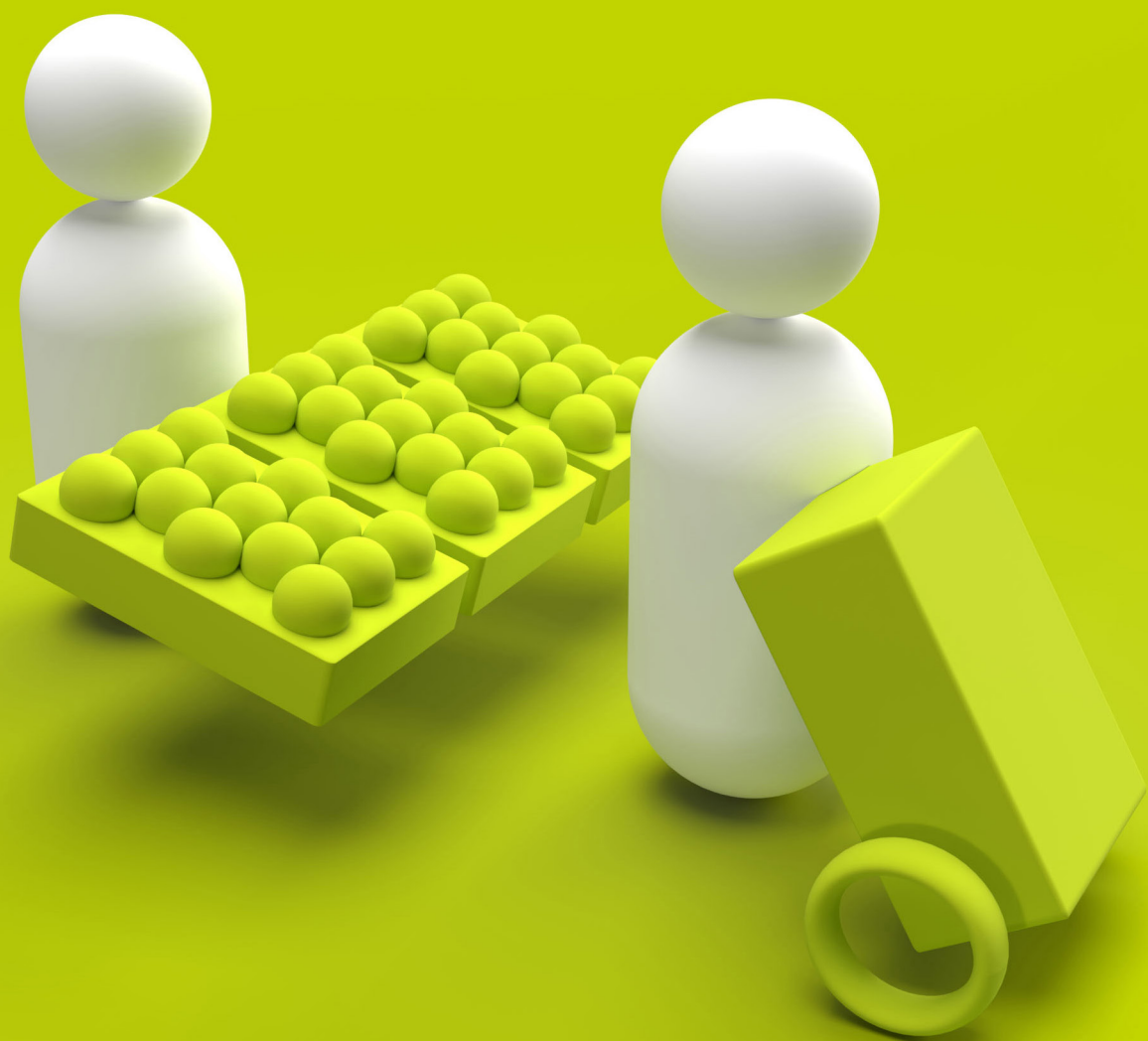
Annex 2.
Fitxa de dades de la persona que coordina el Programa

Annex 3.
Indicadors quantitatius per fer el diagnòstic comunitari

Annex 4.
Actius per a la salut

Annex 5.
Tècniques de priorització

Annex 6.
Exemples d'accions per transformar el municipi en municipi saludable

**Municipis
saludables
de les Illes Balears**
Document oficial
del programa

Municipi
Promotor
d'una Vida
Saludable